

KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI KAPSAMINDA SİGORTA ŞİRKETLERİNİN SORUMLULUĞU¹

Ümmü Gülsüm ÇELİK²

ÖZET

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de motorlu araç kullanımı yaygındır. Motorlu araçlar tehlike arz eden araçlardır. Bu araçların trafikte yer alması ve trafik kavramını oluşturan diğer unsurlarla bir araya gelmesiyle risk daha da artmaktadır. Dolayısıyla bu riskli ortamda rizikonun gerçekleşmesi de kaçınılmaz olmaktadır. Motorlu araçların kaza yapması halinde ise maddi veya bedensel birçok ağır zarar da meydana gelebilmektedir. Trafik sigortası, meydana gelebilecek bu tür kazalar neticesinde ortaya çıkan zararlardan bir kısmını teminat altına alma zorunluluğundan doğmuş bir sigorta türüdür. Trafik sigortası ile bu zararlardan bazılarını gidermek suretiyle kişilerin yaşayacağı kayıpların en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle de daha güvenli bir ortam meydana getirme hedeflenmektedir. Biz bu çalışmamızda genel olarak trafik sigortasının ne olduğunu ele alarak başlayacak ardından da trafik sigortasının kapsamındaki teminatların neler olduğunu ve sigorta şirketinin bu teminat türlerinden hangilerinden sorumlu olduğunu inceleyeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Sorumluluk, Sorumluluk Sigortası, Trafik Sigortası, Sigorta Şirketi

ABSTRACT

The use of motor vehicles is common in our country as well as in the whole world. Motor vehicles are dangerous vehicles. The risk is further increased by the presence of these vehicles in traffic and their combination with other elements that make up the traffic concept. Therefore, in this risk environment, the occurrence of risk is inevitable. In the event of an accident by motor vehicles, many serious financial or physical damages can occur. Traffic insurance has arisen from the obligation to cover some of the damages arising as a result of such accidents. With traffic insurance, it is aimed to minimize the losses to be incurred by the people by the removing some of these damages. Thus, it is aimed to create a safer

---

¹ Bu makale, yazar tarafından yazılan Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsündeki özgün ödevinden makaleye dönüştürülmüştür.

² ORCID NO:

environment. In this study, we will generally discuss what the coverage of traffic insurance is and which types of coverage the insurance company is responsible for.

Keywords: Insurance, Responsibility, Liability Insurance, Traffic Insurance, Insurance Company

GİRİŞ

Sigorta, bazı risklerin meydana gelmesi sonucu sigorta konusu olan şeyde meydana gelebilecek zararları teminat altına almaktadır. Yani önceden o zarara karşı önlem alınmasıdır. Böylelikle sigorta ettirenin, rizikonun gerçekleşmesi sonucu uğrayabileceği zararlardan kurtulması, bu sonuçları onun için başkasının üstlenmesi amaçlanmaktadır. Trafik sigortası da bir sigorta olup tür itibariyle de sorumluluk sigortası içerisinde yer almaktadır. Sorumluluk sigortalarında sigorta ettirenin sebebiyet verdiği dolayısıyla da onun sorumlu olması gereken bir neticeyi aradaki sigorta sözleşmesi gereği sigorta şirketi üstlenmektedir. Trafik sigortasında, motorlu araç işleticisinin sorumlu olması gereken ve üçüncü kişilere veya araçlara verilecek olan zararı sigorta şirketi karşılamaktadır. Yani işletenin sorumluluğunu sigorta şirketi üstlenmektedir.

Türk hukukunda kanun gereği trafik sigortası yaptırmak zorunludur. Özellikle günümüz koşullarında trafik ortamının potansiyel tehlikesi ve her gün meydana gelen sayısız kaza bize trafik sigortasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kanun koyucu da bu öneme binaen trafik sigortası yaptırılmasını kişilerin tercihine bırakmamış, bu sigortayı yaptırmayı kanuni zorunluluk haline getirmiştir. Trafik sigortası yaptırma zorunluluğu, genel itibariyle 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda düzenlenmiştir. Ayrıca Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ile kanun koyucu trafik sigortasının kapsamına açıklık getirmiştir. Biz bu çalışmamız ile trafik sigortasının ne tür bir sigorta olduğunu, taraflarının kimler olduğunu ve kapsamını ele alacağız. Özellikle trafik sigortasının kapsamında yer alan teminat türlerinin neler olduğu, ne tür teminatların kapsam dışı kaldığı ve bu teminatların hangilerinden sigorta şirketinin sorumlu olduğu üzerinde duracağız.

Çalışmamız genel olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda sorumluluğun ne olduğunu ve sigortaya ilişkin kavramları açıklayacağız. İkinci kısımda ise, trafik sigortanın ne tür bir sigorta olduğuna ve kapsamına değineceğiz.

I. SİGORTA HUKUKUNA İLİŞKİN BAZI KAVRAMLAR

A. Sorumluluk Kavramı

Borçlunun, edimin ifası için alacaklıya karşı malvarlığıyla sorumlu olmasıdır. Bu gerçek ve teknik anlamda sorumluluktur. Ancak, teknik(gerçek) anlamda sorumluluk dışında diğer bazı anlamlarda da kullanılmaktadır. Bunların başında belli bir zararı tazmin yükümlülüğü gelir³. Failin haksız fiilden sorumluluğunda ve gerek Türk Borçlar Kanununda(md 66 vd. adam çalıştırmanın sorumluluğu, yapı malikinin sorumluluğunda olduğu gibi) gerekse de Türk Medeni Kanununda(TMK md 57'deki hayvan bulunduranın sorumluluğu gibi) örneklerine rastladığımız kusursuz sorumluluk hallerinde, sözleşme dışı kusur sorumluluğu, sebep sorumluluğu veya sözleşmeden doğan soğan sorumluluk halleri söz konusudur. Bütün bu sorumluluk hallerini düzenleyen hukuk dalına, "sorumluluk hukuku" adı verilmektedir. Aslında bütün bu hallerde bir kişinin ya kendisinin ya da başka bir kişinin davranışından veya olağan bir sebepten ya da belirli ve tipik bir tehlikeden doğan zarar sebebiyle zarar görene ödeyeceği tazmin yükümlülüğü söz konusu olmaktadır.

Sorumluluk hukukunun doktrindeki anlamlarına bakıldığında üç ayrı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bunlar geniş anlamda sorumluluk hukuku, dar anlamda sorumluluk hukuku ve en dar anlamda sorumluluk hukukudur.⁴ZMSS kapsamında sigorta şirketlerinin sorumluluğuna bakıldığında, şirketin sigorta ettirenin sorumlu olduğu neticeleri üstlenmesinin temel dayanağının aradaki sigorta sözleşmesi olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle burada sözleşmeye dayanan bir sorumluluk söz konusu olmaktadır. Sorumluluk hukukunun ve daha birçok hukuk dalının temel kavramı olan sorumluluk kavramı ve sorumluluk hukukunun konusunu oluşturan sorumluluk, zarar verenin, zarar görenin uğramış olduğu zararı gidermesidir. Bu anlamda doktrinde sorumluluk hukukuna tazminat hukuku da denilmektedir⁵.

³EREN, Fikret (2016). "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", Yetkin Yayınları, 20. Baskı, Ankara, s. 83-84.

⁴TANDOĞAN, Haluk(2010). "Türk Mesuliyet Hukuku", Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 3-4.

⁵EREN, s. 508.

Doktrinde sorumluluk kavramının farklı tanımları mevcuttur. Bir görüş sorumluluğu sadece sözleşmeye dayanan sorumluluk olarak açıklarken bir diğer görüş ise sözleşme dışı sorumluluk olarak açıklamaktadır. Üçüncü görüş ise daha geniş bir tanımlama yaparak hem sözleşme dışı sorumluluk hem de sözleşmeye dayanan sorumluluk olarak sorumluluk kavramını açıklamaktadır. Netice itibariyle sorumluluk kavramını, geniş anlamda, gerçek ve teknik anlamda, zarar verenin, zarar görenin uğramış olduğu zararı gidermesi olarak tanımlamak mümkündür.

B. Sigorta

Sigorta⁶, kişilerin çeşitli olaylar sonucunda karşılaşılabilecekleri zararlara karşı korunması düşüncesine dayanır.⁷Kişilerin beklenmedik olaylar sonucunda uğrayabilecekleri zararları, karşılıklı yardım esasına dayanarak giderme düşüncesi sigorta sistemini doğurmuştur. Dolayısıyla, sigorta, ileriye görerek önlem alma ve ortak tehlikelere karşı yardımlaşma düşüncelerinin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Tanım itibariyle bakılacak olursa sigorta: Zarar doğuran bir olayın sonuçlarının ödenen prim karşılığında sigorta şirketi tarafından üstlenilmesini öngören bir sözleşmedir⁸.

Modernleşen dünyanın beraberinde getirdiği birçok faktör(sanayileşme, küreselleşme, teknolojinin gelişmesi ve daha birçok unsur) sebebiyle bireylerin maruz kaldığı riskler artmıştır. Sanayileşen, gelişen ve küreselleşen dünyada bireylerin kaza yapması ve bu kazalar neticesinde gerek maddi gerekse de bedensel zarara uğramaları kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu kaza ve olumsuz durum sigorta ettirenin davranışlarından kaynaklandığı hallerde kişi, bu durumun ortaya çıkardığı neticeleri üstlenmek zorundadır. Başka bir deyişle kişi meydana gelen zarardan sorumlu olmaktadır. Çoğu zaman bu zarar maddi sonuçları itibariyle de ağır olmaktadır. Bireylerin bu zararları gidermeme tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Üstelik bu riskler bireylerin hatta çoğu zaman büyük şirketlerin girişimde bulunurken çekingen davranmalarına sebep olmaktadır. İşte sigorta kavramı tüm bu risk ve durumların ortaya çıkardığı bir kavramdır. Sigorta ettiren ile sigorta şirketi arasındaki sigorta sözleşmesi gereği sigorta şirketi meydana gelebilecek zararı sigorta ettiren yerine üstlenmektedir. Özellikle modern dünyada

---

⁶Sigorta teriminin kaynağını, İtalyanca güvence anlamına gelen “sicurta” kelimesi oluşturmaktadır. Bkz. ARSEVEN, Haydar(1987), Sigorta Hukuku, Beta Yayınevi, Birinci Baskı, İstanbul, s. 3.

⁷ÇEKER Mustafa (2018), Sigorta Hukuku, Karahan Kitabevi, 19. Baskı, Adana, s. 1.

⁸ ÇEKER, s. 2.

vazgeçilmez olan sigorta fonksiyonu bu amaçla kurulmuş olan profesyonel şirketler eliyle yürütülmektedir.

Sigorta, belli riskler dolayısıyla sigorta ettirenin uğrayabileceği zararları gidermek için kullanılan ve bu sebeple ortaya çıkmış olan bir mali araçtır. Özellikle modernleşme ve sanayileşme ile artan risklerden dolayı sıkça ihtiyaç duyulan bir kurum haline gelmiş ve bazı sigorta türleri zorunlu hale getirilmiştir. Bu durum özellikle meydana gelen zararın karşılanması gerekliliğinden doğmuştur. Çoğu durumda rizikonun gerçekleşmesi sonucu meydana gelen zarar sigorta ettirenin karşılayabileceğinden çok daha fazla olmaktadır. Bu hallerde sigorta kavramı önem kazanmaktadır. Sigorta, günümüzde önemli bir alan olup bu alanla özel olarak ilgilenen şirketler eliyle bu faaliyetler yürütülmektedir.

C. Sorumluluk Sigortası

Sorumluluk sigortası, özellikle son yüzyıldaki teknolojik gelişmelere ve sorumluluk hukukuna paralel olarak gelişen ve kendisine zamanla daha fazla ihtiyaç duyulan bir sigorta türüdür. Bu sigorta türü ile genel olarak, sigorta ettirenin üçüncü kişilere kasıtlı olmaksızın verdiği zararlardan dolayı malvarlığında meydana gelecek eksilmelerin önlenmesi amaçlanır⁹.

Sorumluluk sigortaları, sigorta ettirenin üçüncü kişilere karşı sorumluluğuna yol açan olaylardan kaynaklanan zararlarını güvence altına alan zarar sigortası türünü oluşturur.¹⁰Sigorta ettiren, kendisinin sebebiyet vermiş olduğu olumsuz durumun yarattığı neticeleri üstlenmek zorundadır. Bir sigorta türü olarak sorumluluk sigortasında, sigorta ettirenin, başkasının eşyasına veya bedenine verdiği ve hukuken de sorumlu olacağı zararı gidermek amaçlanır. Sigorta ettirenin sebebiyet vermiş olduğu olumsuz durumun yarattığı neticeleri yani gerçekleşen rizikonun sonuçlarını, sigorta ettiren ile arasındaki sigorta sözleşmesi dolayısıyla, sigorta şirketi üstlenmektedir. Söz konusu olumsuz durumun maddi neticelerini sigortacı olarak sigorta şirketi gidermektedir. Bu sigorta, sigorta ettirenin üçüncü kişilere olan sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; ancak bu kişinin malvarlığında oluşabilecek azalmayı en aza indirmeyi amaçlamaktadır.

Bu sigorta türünün önemli bir örneğini trafik sigortası oluşturur. Bir diğer adıyla “*karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası*”dır. Uygulamada görülen

⁹ HIZIR, Serdar. “Türk Ticaret Kanununda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği”, *TBB Dergisi*, S. 86, D. 2009, s. 270.

¹⁰ÇEKER, s. 132.

diğer sorumluluk sigortası türleri ise, motorlu kara taşıtları ihtiyari mali sorumluluk sigortası, işveren sorumluluk sigortası, hekim mesleki sorumluluk sigortası örnek verilebilir.

Sorumluluk sigortaları 6100 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1473-1485. Maddelerinde düzenlenmiştir. 6100 sayılı TTK, sorumluluk sigortalarını ayrı bir başlık altında düzenlediği gibi, bu sigortalara ilişkin genel hükümlere de yer vermiştir. Ancak, sorumluluk sigortalarının çoğu, zorunlu sigorta şeklinde ayrı kanunlarda hükme bağlanmıştır.

II. TRAFİK SİGORTASI(KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI)

A. Genel Olarak

Bilindiği üzere motorun hayatımıza girmesi Sanayi Devrimi'nin bir sonucudur. James Watt tarafından buharlı makinenin icadı ile hayatımızda çoğu şeyin değişmesinin fitili ateşlenmiş oldu. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra motorlar yaygınlaşmış ve otomobiller hayatımızda daha fazla rol almaya başlamıştır. Bu durum beraberinde trafik, kaza gibi kavramların da hayatımıza girmesine sebebiyet vermiştir. Özellikle günümüz açısından düşündüğümüzde araç sayısındaki fazlalık ve bu durumun yarattığı riskli ortam sebebiyle bu alana daha fazla müdahale gerekliliği doğmuştur. Meydana gelen kazaların çokluğu, bu kazalarda yaşanan can ve mal kayıpları bu alana dair düzenleme ihtiyacını daha fazla gündeme getirmiştir. Bu durumlar neticesinde meydana gelen zararlardan en azından maddi olanlarının giderilmesi ve bu şekilde meydana gelen belki de can kayıpları veyahut ağır bedensel zararların en azından maddi açıdan tazmin edilmesiyle bireylerin mağduriyetinin önüne geçmek amaçlanmıştır. Tüm bu durum ve düşüncelerin neticesi olarak trafik sigortası kavramı ortaya atılmış ve geliştirilmiştir.

Motorlu araçların tehlike arz etmesi ve trafiğin de fazlasıyla tehlikeli bir ortam olmasından dolayı riskler fazladır. Dolayısıyla kazaların meydana gelmesi ve gerek kişilerin gerekse de araçların/eşyaların zarara uğraması kaçınılmazdır. Meydana gelebilecek bu tür zararların giderilmesi amacıyla trafik sigortası söz konusu olmaktadır. Başka bir şekilde ifade edilecek olursa, Motorlu araçların trafiğe çıkması hem aracı trafiğe çıkararak hem de başkalarını tehlikeye sokmaktadır. Motorlu araçların trafikte iken kaza yapması ve tehlikenin gerçekleşmesi ile sadece araç ve aracı işleten değil, aynı zamanda üçüncü kişiler de zarar görebilmektedir. Zarar gören üçüncü kişileri korumak ve araç işletenin hukuki sorumluluğunu

güvence altına almak üzere ‘trafik sigortası’ adı altında bir sorumluluk sigortası ortaya çıkmıştır¹¹.

Motorlu araçların kullanılmasından doğan zararlar ağır yaralanma ve ölüm durumunda tam bir yıkım olmaktadır. Trafik kazasının hiç olmazsa maddi sonuçlarını biraz olsun hafifletmek için zararların ödenmesini sağlayacak hukuki düzenlemelere ihtiyaç vardır. Karayolları Trafik Kanunu’nun düzenlediği trafik sigortası bu düşünceden hareket eder ve sosyal devlet ilkesinin bir uygulaması olarak iktisaden zayıf olanları korumayı amaçlayan sosyal sigortalara yakınlaşır¹².

Kanun koyucu bazı sigorta türlerini zorunlu kılmıştır. Bu zorunlu kılmadaki temel amaç ise iktisaden zor durumda olanları korumaktır. Yapısı itibarıyla de kanun koyucunun bazı sigorta türlerini zorunlu kılması bu koruma amacına hizmet etmektedir. Karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na göre yaptırılması zorunlu olan bir sigorta türüdür. Bu nedenle, uygulamada “trafik sigortası” olarak adlandırılır.¹³Zorunlu kılınmış sigorta türlerine, çalışma konumuz olan karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortası güzel bir örnek teşkil eder. Diğer adıyla trafik sigortası, hem iktisaden zayıf durumda olanı koruma amacını taşıırken hem de zarar gören karşı tarafın zararının giderilmesi suretiyle onun mağduriyetini de önlemiş olmaktadır. Böylelikle daha güvenli bir ortam oluşturulmuş olmaktadır. Kanun koyucu, trafik sigortası yaptırma zorunluluğunu Karayolları Trafik Kanunu ile düzenlemiştir. Kanunda belirtilmiş olan nitelikteki araçların trafik sigortası yapması zorunluluğu getirilmiş, bu sigortayı yaptırmaksızın araçların trafiğe çıkması yasaklanmıştır. Bu husus, 2918 sayılı KTK m. 91’de düzenlenmiştir¹⁴.

Tüm bu düzenlemelerle kanun koyucu, trafik kazaları sonucunda meydana gelen zararları kısmen ya da tamamen giderilmesini amaçlamıştır. Bu sebeple motorlu araç işletenleri bakımından trafik sigortası yaptırma mecburiyeti getirmiştir.

---

¹¹ MİSİLİ, Sinan.“Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası”, *TBB Dergisi*, S. 133, D. 2017, s. 578.

¹² TÜRK, Hikmet Sami (1972), Mecburi Mali Sorumluluk Sigortası ve İzinsiz Kullanmalar, BATIDER C.VI. Ankara, s. 344; ADAL, Erhan(1963), Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk, İstanbul, s. 67; ŞENTEPE Öner (2008), “Trafik Sigortasında Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul, s. 125.

¹³ ÇEKER, s. 264.

¹⁴ “İşletenlerin, ... sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur.” “Geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu mali sorumluluk sigortası bulunmayan araçlar trafikten men edilir.”

Zorunlu mali sorumluluk sigortası ile belirlenmiş şartlar çerçevesinde meydana gelen kazalardan doğacak tazminatı, sigorta limiti dâhilinde sigortacı karşılar. Bu sayede hem zarar gören sigortalı hem de zarara neden olan sigorta ettiren (motorlu taşıt işleten) ekonomik bakımdan korunmuş olur¹⁵.

B. Sigortacının(Sigorta Şirketinin) Sorumluluğunun Koşulları

Meydana gelen bir trafik kazasında sigortacının(sigorta şirketinin) sorumlu olabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Araç işleten ve teşebbüs sahibinin sorumluluğunun şartları, özel şartlar genel şartlar ve olmak üzere iki kısımda toplanmaktadır. Araç işleten ve işletenin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, trafik kazasından doğan zararın motorlu aracın işletilmesinden doğması ve işletenin kurtuluş kanıtı getirememesi, sorumluluğun özel şartlarını oluşturur. Sorumluluğun genel şartları ise; zarar, motorlu araç ve motorlu araçla ile zarar arasındaki uygun illiyet bağıdır.¹⁶ Bunlardan genel şartlar olarak nitelediğimiz şartlar aslında Türk Borçlar Kanunu'nda haksız fiil sorumluluğuna ilişkin koşullardır. Özel koşullar ise KTK'da düzenlenmiştir. Biz öncelikle genel şartları açıklayıp ardından da özel şartları açıklayacağız.

1. Genel Şartlar

Sorumluluk, bir kimsenin sebebiyet vermiş olduğu durumun meydana getirdiği olumsuz neticeleri üstlenmesidir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kişinin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için söz konusu duruma kendisinin sebebiyet vermiş olması gerekir. Yani kişinin sorumlu olabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekir. Bunlar sorumluluğun genel koşulları olarak nitelenebilmektedir. Bunlar genel itibariyle haksız fiilden sorumluluğun koşulları olup TBK md. 49'da düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; *“Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.”*

Bu madde haksız fiilden sorumluluğun koşullarını düzenlemektedir. Bu koşulları maddeler halinde sıralayacak olursak;

- ✓ Bir zarar meydana gelmiş olmalı
- ✓ Bu zarar bir trafik kazasından doğmuş olmalı
- ✓ Kazaya ve zarara bir motorlu araç sebep olmuş olmalı

¹⁵ ARSLAN, Aziz Serkan. “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, *TBB Dergisi*, S. 88, D. 2010, s. 195.

¹⁶ EREN, Fikret, s. 672-682.

- ✓ Kaza/zarar ile motorlu araç arasında illiyet bağı olmalı.

2. Özel Şartlar

Karayolları Trafik Kanunu'na göre zorunlu trafik sigortası, bir kişinin, ölümüne, yaralanmasına veya bir şeyin zarara uğramasına neden olan kazaları kapsar. Ancak bu tür zararların trafik sigortasının kapsamına girebilmesi için; kazaya neden olan aracın motorlu taşıt olması ve işletilme halinde olması gerekir. Bunlar aynı zamanda zorunlu trafik sigortası kapsamında sigorta şirketinin sorumluluğunun özel koşullarını oluşturmaktadır.¹⁷Özel şartlar her türlü zarardan sorumluluk için aranan koşullar olmayıp meydana gelen bir trafik kazasında işletenin dolayısıyla da sigortacı olarak sigorta şirketinin sorumluluğunun koşullarıdır. Başka bir ifadeyle, bir trafik kazası sonucu meydana gelen zarardan sorumlu olunabilmesi için yukarıda sıralanan genel koşulların yanında aşağıda yer verdiğimiz ve KTK'da yer alan bu özel koşulların da bulunması gerekir. KTK'da yer alan bu koşulları şu şekilde sıralayabiliriz;

- ✓ Trafik kazasından doğan zarar, aracın işletilmesinden veya işletilme halinde olmayan araçlarda işletenin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusurundan ya da araçtaki bozukluktan veya kazadan sonra yapılan yardım fiilinden ileri gelmesi gereklidir.
- ✓ İşleten, söz konusu zarardan sorumluluğunu ortadan kaldıracabilecek bir kurtuluş kanıtı getirememiş olmalıdır.

C. KARAYOLLARI MOTORLU ARAÇLAR ZORUNLU MALİ SORUMLULUK SİGORTASI'NIN KAPSAMI

Trafik sigortası, sigorta konusu aracın neden olduğu kazalarda meydana gelen zararları karşılar. Bu zararlar, araçlara, araçlardaki eşyaya ve araçta bulunan kişilere yönelik olabilir. Ancak zorunlu trafik sigortası, her türlü zararı karşılayan bir sigorta türü değildir. bu nedenle sigorta kapsamına hangi kaza ve zararların girdiğini tespit etmek gerekir. Zorunlu trafik sigortasının kapsamı KTK ve ZMSS Genel Şartları'nda düzenlenmiştir. Sigortanın kapsamı ile anlatılmak istenen, bir motorlu taşıtın sebebiyet verdiği bir kaza neticesinde meydana gelen zararlardan hangilerinin ne oranda bu sigorta kapsamında sigorta şirketince karşılanacağıdır. ZMSS'nin kapsamı KTK'da md 85'te düzenlenmiştir. Düzenleme şu şekildedir; “ Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına yahut

---

¹⁷ÇEKER, s. 265.

bir şeyin zarara uğramasına sebep olursa, motorlu aracın bir teşebbüsün unvanı veya işletme adı altında veya bu teşebbüs tarafından kesilen biletle işletilmesi halinde, motorlu aracın işleteni ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibi, doğan zarardan müştereken ve müteselsilen sorumlu olurlar.”

Zorunlu trafik sigortası; trafikte oluşabilecek kazaların ya da meydana gelebilecek zararların olumsuz etkilerini en aza indirmek ve maddi zararların giderilmesi noktasında etkili bir çözüm yolu oluşturabilmek için Devlet tarafından zorunlu tutulmuş bir sorumluluk sigortası türüdür¹⁸.

Zorunlu olarak yaptırılması gereken trafik sigortası yapılan aracın değil, karşı tarafın maddi hasarlarını en aza indirmek için planlanmış bir sigortadır. Karayolları Trafik Kanunu kapsamında belirlenen bu sigorta türünde sigortacı, sigorta poliçesinde tanımlanan aracın bir kişinin ölümüne, yaralanmasına ya da araca dair bir şeyin zarara uğramasına neden olduğu takdirde, sigorta ettirene düşen hukuki sorumluluğu üstlenmek durumundadır. Sigortacının yani sigorta şirketinin üstlendiği bu hukuki sorumluluk, belirlenen zorunlu sigorta limitine bağlı olarak uygulanır.

Sigortacının meydana gelen zarardan sorumlu olabilmesinin koşulları:

- Poliçede tanımlanan motorlu aracın işletilmesi sırasında meydana gelen bir kaza söz konusu olmalıdır¹⁹.
- Söz konusu kaza neticesinde üçüncü şahısların ölümüne veya yaralanmasına ya da bir şeyin zarara uğramasına sebebiyet verilmiş olmalıdır²⁰.

Yukarıda verilen iki şartın bir arada gerçekleşmesi halinde sigortacı, sigorta ettirenin sorumlu tutulabileceği zararları karşılamaktadır. Ancak burada şu hususa dikkat çekmek gerekir: Sigortacının sorumluluğunun doğabilmesi için sigorta ettirenin meydana gelen zarardan sorumlu tutulabiliyor olması gerekir. Başka bir anlatımla, sigorta ettirenin kusurlu

---

¹⁸ Bu durum Karayolları Trafik Kanunu md 91’de şu şekilde ifade edilmektedir: “İşletenlerin, bu Kanunun 85. Maddesinin birinci fıkrasına göre sorumlu sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunludur.”

¹⁹“Motorlu Araç: İlgili mevzuat gereği trafiğe çıkması trafik siciline veya ilgili mevzuatla düzenlenen özel sicile tescile tâbi motorlu araçları/İşletilme Hali: Motorlu aracın mekanik aksamının çalışması, (Mekanik aksamı çalışmasa bile motorlu aracın kendiliğinden de olsa hareket haline geçmesi işletilme hali olarak kabul edilir.”Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.2 Tanımlar

²⁰“Zarar: Motorlu bir aracın işletilmesi ile oluşan bir trafik kazası sonucunda üçüncü şahısların ekonomik değeri olan mal varlığında doğrudan azalma olmasına veya vücut bütünlüğünde eksilmeye, sürekli sakatlığa veya ölümüne sebebiyet verilmesi nedeniyle ilgililerin uğradıkları bu Genel Şartlar ile içeriği belirlenen maddi kayıpları.” Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları A.2 Tanımlar

olması ve kendisinin meydana gelen zararlardan kısmen veya tamamen sorumlu tutulabiliyor olması gerekir. Çünkü trafik sigortası bir sorumluluk sigortasıdır. Sigorta ettirenin sorumlu olmadığı hallerde sigortacının da sorumluluğundan söz edilemez.

1. Kapsama Giren Teminat Türleri

- a. **Maddi Zararlar Teminatı:** Hak sahibinin sözü edilen genel şartta tanımlanan ve zarar gören araçta meydana gelen değer kaybı dahil doğrudan malları üzerindeki azalmadır.
- b. **Sağlık Giderleri Teminatı:** Üçüncü kişinin trafik kazası dolayısıyla bedenen eski haline dönmesini teminen protez organ bedelleri de dahil olmak üzere yapılan tüm tedavi giderlerini içeren teminattır.
- c. **Sürekli Sakatlık Teminatı:** Üçüncü kişinin sürekli sakatlığı dolayısıyla ileride ekonomik olarak uğrayacağı maddi zararları karşılamak üzere, bu genel şart ekinde yer alan esaslara göre belirlenecek teminattır. Kaza nedeniyle mağdurun tedavisinin tamamlanması sonrasında yetkili bir hastaneden alınacak özürlü sağlık kurulu raporu ile sürekli sakatlık oranının belirlenmesinden sonra ortaya çıkan bakıcı giderleri bu teminat limitleri ile sınırlı olmak koşuluyla sürekli sakatlık teminatı kapsamındadır. Söz konusu tazminat miktarının tespitinde sakat kalan kişi esas alınır.
- d. **Destekten Yoksun Kalma (Ölüm) Teminatı:** Üçüncü kişinin ölümü dolayısıyla ölenin desteğinden yoksun kalanların destek zararlarını karşılamak üzere bu genel şart ekinde yer alan esaslara göre belirlenecek tazminattır. Söz konusu tazminat miktarının tespitinde ölen kişi esas alınır. Yani trafik kazası neticesinde hayatını kaybeden kimsenin kendisinin “desteği” konumunda olduğu kimselere ödenecek olan tazminattır.

2. Teminat Dışında Kalan Haller

Aşağıdaki haller sigorta teminatı dışındadır²¹:

- *“İşletilme halinde olmayan araçların sebep olacağı zararlar,*
- *Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri,*
- *İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri,*
- *Sigortalının, eşinin, sigortalının usul ve fîrunun, sigortalıya evlat edinme ilişkisiyle bağlı olanların, sigortalının birlikte yaşadığı kardeşlerinin, mallarına gelen zararlar sebebiyle ileri sürebilecekleri talepler,*

²¹ Ayrıca bkz. 2918 sayılı KTK md. 92.

- Destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan destek tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalan hak sahibinin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmakla beraber destek şahsının kusuruna denk gelen destek tazminatı talepleri,
- Zarar görenlerin beraberinde bulunan bagaj ve benzeri eşya dışında sigortalı araçta veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorkta/yarı römorkta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlardan dolayı sigortalıya karşı ileri sürülecek talepler,
- Manevi tazminat talepleri,
- Sigortalının, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler,
- Sigortalının aracına veya bu araç vasıtasıyla çekilen römorklara ve yarı römorklara veya çekilen araçlara gelecek zararlar nedeniyle ileri sürülecek talepler,
- Çalınan veya gasp edilen araçların sebep oldukları ve Karayolları Trafik Kanununa göre sigortalının sorumlu olmadığı zararlar, aracın çalındığını veya gasp edildiğini bilerek binen kişilerin zarara uğramaları nedeniyle ileri sürülecek talepler ile çalan ve gasp eden kişilerin talepleri,
- Motorlu bisikletlerin kullanılmasından ileri gelen zararlar,
- Gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi zarar verici olguya bağlı olarak oluşan yansıma veya dolaylı zararlar nedeniyle yöneltilecek tazminat talepleri,
- Cezai kovuşturmadan doğan tüm giderler ile idari ve adli para cezaları.”

Bunlara ek olarak KTK m. 92’de açıkça belirtilmese bile, hatır taşınması veya aracın hatır için verilmesi sırasında ortaya çıkan zararlar da sigorta teminatının dışındadır. Bu sonuç hatır taşınması veya aracın hatır için verilmesinin genel hükümlere tabi olmasından çıkarılmaktadır²². Bu haliyle de kanun koyucu hatır amacıyla yapılan taşımalarda sigorta ettireni koruyucu bir eğilim göstermiştir. Dolayısıyla da bu hüküm sigorta ettireni koruyucu niteliktedir.

---

²²ARSLAN, s. 206.

SONUÇ

Trafik sigortası sorumluluk sigortalarının en güzel örneğini oluşturmaktadır. Bununla anlatılmak istenen, sigorta ettirenin sorumluluğunu gerektiren bir trafik kazasında meydana gelen zararlardan kanun koyucu tarafından belirtilmiş olanlarına, aradaki sigorta sözleşmesi gereği, sigorta şirketinin katlanmasıdır. Bununla hem mağdur hem de sigorta ettiren korunmuş olmaktadır. Mağdur açısından, meydana gelen bedensel veya maddi zararların, bir kısmı da olsa, giderilmesi suretiyle mağduriyetini azaltmaktır. Sigorta ettiren açısından ise, bazı hallerde karşı karşıya kalabileceği yüksek tutarları ödeme ve belki de bu sebeple ödeme güçlüğüne düşmesine engel olmaktır. Görüleceği üzere son derece yüksek riskler barındıran trafik ortamında trafik sigortası oldukça önemlidir. Bu sebeple trafik sigortası yaptırmak gereklidir. Bu öneminden dolayı kanun koyucu trafik sigortası yaptırmayı kişilerin tercihine bırakmamış, bu sigortanın yaptırılmasını zorunlu kılmıştır. Bunu kanuni düzenleme ile koruma altına almıştır. Kanun koyucunun tarafları koruyan bu düzenlemeleri son derece isabetlidir. Bu sigortayı yaptırmayan araçların durumunun ne olacağını da kanun koyucu düzenlemiştir. KTK'daki düzenlemeye göre, trafik sigortası yaptırmaksızın trafiğe çıkan araçlar trafikten men edilir.

Bir trafik kazasında, işletenin sorumlu olması gereken hallerde bu sorumluluğu trafik sigortası gereği sigorta şirketi üstlenmektedir. Ancak işletenin sorumlu olması gereken tüm hallerden sigorta şirketi sorumlu olur gibi bir çıkarımda bulunmak yanlıştır. Bunun için öncelikle TBK'nın haksız fiil hükümlerini düzenleyen maddelerindeki genel sorumluluk koşullarının gerçekleşmesi gerekmektedir. Daha sonra ise KTK'da düzenlenmiş olan sorumluluğun özel koşullarının da gerçekleşmesi gerekir. Fakat bu koşullarının hepsinin gerçekleşmesi halinde dahi sigorta şirketi tüm zararlardan sorumlu olmayacaktır. Sigorta şirketi ancak kanun koyucu tarafından düzenlenmiş olan, trafik sigortası ile sigorta şirketinin teminatının kapsamında sayılan zararlardan sorumlu olacaktır. Fakat şu da unutulmamalıdır ki, sigorta şirketinin, sigorta ettirenin sorumluluğunu kanuni çerçeveler içinde üstlenmiş olması sigorta ettirenin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Dolayısıyla sigorta şirketinin sorumluluğunun kapsamı dışında kalan zarar kalemleri için TBK'nın haksız fiil hükümlerine göre sigorta ettirene başvurabilmek de mümkündür.

KAYNAKÇA

HIZIR, Serdar. “Türk Ticaret Kanununda Yer Alan Mal Sigortalarına İlişkin Muhtelif Hüküm ve İlkelerin Sorumluluk Sigortasına Uygulanabilirliği”, *TBB Dergisi*, S. 86, D. 2009, s. 268-312.

MİSİLİ, Sinan, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası, *TBB Dergisi*, S. 133, D. 2017, s. 577-648.

ARSLAN Aziz Serkan, “Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasından Doğan Rücu Davaları”, *TBB Dergisi*, S. 88, D. 2010.

ÇEKER, Mustafa(2018). “Sigorta Hukuku”, Karahan Kitabevi, 19. Baskı, Adana.

EREN, Fikret(2016). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 20. Baskı, Ankara.

ŞENTEPE, Öner(2008). “Trafik Sigortasında Sigorta Ettirenin Borç ve Yükümlülükleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

TÜRK, Hikmet Sami(1972). “Mecburi Mali Sorumluluk Sigortası ve İzinsiz Kullanmalar”, BATIDER C.VI. Ankara.

ADAL, Erhan(1963). “Trafik Kazalarında Akit Dışı Sorumluluk”, İstanbul.

TANDOĞAN, Haluk(2010). “Türk Mesuliyet Hukuku”, Vedat Kitapçılık, İstanbul.

ARSEVEN, Haydar(1987), Sigorta Hukuku, Beta Yayınevi, Birinci Baskı, İstanbul.

www.mevzuat.gov.tr / (E. T. 26.11.2020).